

Obsah

Životopisy autorů	11
Použité zkratky	13
Úvod	15
1 Sarkoidóza jako nozologická jednotka (V. Kolek)	17
2 Historie poznávání sarkoidózy (V. Kolek)	19
3 Názory na etiologii sarkoidózy (V. Kolek)	23
3.1 Predispozice	23
3.1.1 Sarkoidní diatéza	23
3.1.2 Etnické rozdíly	24
3.1.3 Dědičnost	24
3.1.4 Imunodeficiencie	24
3.2 Hypotetické agens	25
3.2.1 Hypersenzitivita	25
3.2.2 Projev autoimunity	26
3.2.3 Vztahy k mykobakteriím	26
3.2.4 Propionibacterium acnes	27
3.2.5 Antigenní komponenty Streptococcus- α	27
3.2.6 Borelióza	28
3.2.7 Virové antigeny	28
3.2.8 Jiné infekční antigeny	28
3.3 Závěr	28
4 Granulom – jeho význam, morfologie a funkce (J. Dušek, V. Kolek)	29
4.1 Smysl a význam granulomu	29
4.2 Vývojové fáze granulomu	29
4.3 Klasifikace granulomů	31
4.4 Morfologie sarkoidního granulomu	32
4.5 Buněčné populace sarkoidního granulomu	32
4.6 Tělíška v sarkoidním granulomu	35
4.7 Závěr	35
5 Epidemiologické hodnocení sarkoidózy (V. Kolek)	36
5.1 Epidemiologie sarkoidózy ve světě	36

5.1.1	Prevalence sarkoidózy	37
5.1.2	Incidence sarkoidózy	39
5.1.3	Mortalita u sarkoidózy	40
5.1.4	Další faktory výskytu sarkoidózy	40
5.2	Epidemiologie sarkoidózy na našem území	42
5.2.1	Situace v bývalém Československu	42
5.2.2	Regionální studie	42
5.2.3	Novější epidemiologické trendy	42
5.3	Závěr	44
6	Genetické aspekty sarkoidózy (K. Lenhart, V. Kolek)	45
6.1	Rodinné studie	45
6.2	Analýza dvojčat	46
6.3	Vztahy se systémem AB0	46
6.4	Sarkoidóza a HLA-systém	46
6.4.1	Význam HLA-systému	47
6.4.2	Princip studia asociací mezi HLA-antigeny a nemocemi	48
6.4.3	Výsledky HLA-studií u sarkoidózy	48
6.5	Chromozomální aberace	49
6.6	Polymorfismus buněčných receptorů a mediátorů granulomatózního zánětu (V. Kolek, M. Petřek)	49
6.7	Genetické studie v naší populaci	51
6.7.1	Vztahy se systémem AB0	51
6.7.2	Rodinné studie v naší populaci	51
6.7.3	HLA-studie u naší populace	51
6.8	Závěr	53
7	Imunologické mechanismy v patogeneze sarkoidózy (I. Stříž, M. Petřek) ..	55
7.1	Nespecifické obranné mechanismy	55
7.2	Plicní makrofágy	57
7.3	Lymfocyty	65
7.4	Granulocyty	68
7.5	NK-buňky	68
7.6	Cytokiny v BAT a séru nemocných se sarkoidózou	69
7.7	Úloha chemotaktických cytokinů	70
7.7.1	Migrace leukocytů a úloha chemokinů	70
7.7.2	Biologie chemokinů a jejich receptorů	71
7.7.3	Chemokiny a zánět dýchacího ústrojí	72
7.8	Adhezivní molekuly a mezibuněčné interakce	74
7.8.1	Funkce a struktura adhezivních molekul	74
7.8.2	Úloha adhezivních molekul v patogeneze sarkoidózy	77
7.9	Závěr	78

8	Klinické projevy sarkoidózy (V. Kolek)	81
8.1	Akutní a chronická forma onemocnění	82
8.2	Průběh a prognóza sarkoidózy	83
8.3	Věkové aspekty	85
8.3.1	Sarkoidóza a těhotenství	85
8.4	Orgánové projevy sarkoidózy	86
8.4.1	Sarkoidóza dýchacího ústrojí	87
8.4.2	Oční sarkoidóza	88
8.4.3	Kožní projevy sarkoidózy	89
8.4.4	Sarkoidóza lokomočního ústrojí	91
8.4.5	Sarkoidóza nervového systému	91
8.4.6	Postižení sleziny a periferních uzlin	92
8.4.7	Sarkoidóza srdce	93
8.4.8	Sarkoidóza horních cest dýchacích	94
8.4.9	Sarkoidóza močového a pohlavního ústrojí	94
8.4.10	Sarkoidóza trávicího ústrojí	95
8.4.11	Sarkoidóza žláz s vnitřní sekrecí	96
8.4.12	Metabolismus vápníku u sarkoidózy	97
8.4.13	Klinické projevy sarkoidózy v naší populaci	97
8.5	Závěr	98
9	Vyšetřovací metody u sarkoidózy (V. Kolek, M. Heřman, M. Mysliveček) ..	99
9.1	Anamnéza a fyzikální vyšetření	99
9.2	Základní biochemické a hematologické metody	100
9.3	Skiagram hrudníku u sarkoidózy	101
9.4	Funkční vyšetření plic	105
9.5	Rutinní imunologické testy	106
9.5.1	Kožní testy	106
9.5.2	Testy buněčné specifické imunity in vitro	108
9.5.3	Testy humorální specifické imunity	109
9.5.4	Testy buněčné složky nespecifické imunity	109
9.5.5	Testy humorální složky nespecifické imunity	110
9.6	Bronchoskopie u sarkoidózy	111
9.7	Bronchoalveolární laváž	111
9.7.1	Cytologické nálezy v BAT u sarkoidózy	113
9.7.2	Základní imunologické nálezy v BAT u sarkoidózy	114
9.8	Enzym konvertující angiotenzin	115
9.8.1	Metody měření SACE	116
9.8.2	Klinický význam SACE	117
9.8.3	Význam vyšetření SACE u sarkoidózy	117
9.9	Galliová scintigrafie	119

9.9.1	Metody galliové scintigrafie	120
9.9.2	Klinický význam galliové scintigrafie	122
9.10	Výpočetní tomografie s vysokým rozlišením	123
9.10.1	Výpočetní tomografie	123
9.10.2	Výpočetní tomografie s vysokým rozlišením	123
9.11	Testy propustnosti respiračního epitelu	125
9.12	Magnetická rezonance	125
9.13	Vyšetřovací metody u mimoplicní sarkoidózy	127
9.14	Závěr	128
10	Provádění biopsie u sarkoidózy (V. Kolek)	129
10.1	Biopsie prováděné z plicní tkáně	129
10.2	Biopsie prováděné z jiných orgánů	131
10.3	Závěr	132
11	Kveimův antigen (V. Kolek)	133
11.1	Historie a metodika provádění testu	133
11.2	Závěr	134
12	Vyšetřovací algoritmus u sarkoidózy (V. Kolek)	136
12.1	Postup u plicní a mimoplicní sarkoidózy	136
12.2	Závěr	137
13	Pojem „aktivita sarkoidózy“ (V. Kolek)	139
13.1	Závěr	142
14	Diferenciální diagnostika (V. Kolek)	143
14.1	Diferenciální diagnostika granulomatózních procesů	143
14.2	Diferenciální diagnostika intersticiálních plicních procesů	145
14.3	Diferenciální diagnostika lymfadenopatií	150
14.4	Diferenciální diagnostika kožních lézí	151
14.5	Závěr	152
15	Vztahy sarkoidózy a jiných nemocí (V. Kolek)	153
15.1	Sarkoidóza a karcinom	153
15.2	Sarkoidóza a lepra	153
15.3	Sarkoidóza a tuberkulóza	154
15.4	Závěr	155
16	Terapie sarkoidózy (V. Kolek)	156
16.1	Systémová terapie kortikoidy	156

16.1.1	Léčebná schémata plicní sarkoidózy	157
16.1.2	Vedlejší účinky kortikoterapie	158
16.2	Léčba recidiv	159
16.3	Léčba progredujících plicních forem	159
16.4	Léčba mimoplicní sarkoidózy	160
16.4.1	Léčba polyartralií a nodózního erytému	160
16.4.2	Léčba neurosarkoidózy	160
16.4.3	Léčba kožní sarkoidózy	161
16.4.4	Léčba hyperkalcinemie	161
16.4.5	Léčba oční sarkoidózy	161
16.4.6	Léčba sarkoidózy srdce	161
16.4.7	Léčba sarkoidózy sleziny	162
16.4.8	Léčba sarkoidózy jater	162
16.4.9	Léčba sarkoidózy ledvin	162
16.5	Perspektivní léky u sarkoidózy	162
16.5.1	Perspektiva inhalačních kortikoidů	162
16.5.2	Klinické studie s inhalační léčbou	163
16.5.3	Jiné perspektivní látky	164
16.6	Terapeutický zásah do cytokinové sítě (<i>I. Stráž</i>)	165
16.7	Chemokiny a protizánětlivá terapie (<i>M. Petřek</i>)	167
16.8	Závěr	168
17	Posuzování pracovní schopnosti u nemocných sarkoidózou (<i>V. Kolek</i>) ..	171
17.1	Závěr	171
18	Psychologické aspekty pacienta se sarkoidózou (<i>V. Kolek</i>)	172
18.1	Problematika asymptomatické a symptomatické nemoci	172
18.2	Odpovědi na dotazy pacientů	173
18.3	Závěr	174
19	Kazuistiky sarkoidózy (<i>V. Kolek</i>)	175
19.1	Akutní sarkoidóza	175
19.2	Recidivující sarkoidóza	175
19.3	Atypická nitrohruďní sarkoidóza	176
19.4	Generalizovaná sarkoidóza s hypersplenismem	177
19.5	Sarkoidóza horních dýchacích cest	177
19.6	Neurosarkoidóza s postižením míchy	178
19.7	Sarkoidóza mozku	178
19.8	Sarkoidóza jater	179
19.9	Sarkoidóza myokardu	179
19.10	Sarkoidóza svalů	179
19.11	Sarkoidóza a revmatoidní artritida	180
19.12	Progredující sarkoidóza plic a karcinom	180

Literatura 182

Doslov 232

Rejstřík 233